

**Pr. lect. dr. Vasile Crețu,
Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian“,
Universitatea din București**

PERSPECTIVE TEOLOGICE ȘI CATEHETICE REFERITOARE LA DEASA SAU RARA ÎMPĂRTĂȘANIE

Abstract: *The Eucharist involves the authentic and special presence of God within the person who wants to receive Him. We do not simply share something, but Someone. The Holy Communion unites believers with Jesus Christ and, at the same time, unites them together by the same Christian faith and love. During the first Christian centuries, any baptized person who attended the Holy Liturgy also received the Holy Communion. Since the fourth century, due to the reduced intensity of religious life, the frequent Communion had lost its regularity while the number of Christians was increasing. Thus, the Eucharist turns from a community act into a private and individual one; everyone receives the Holy Communion when he wants or thinks he is ready for it. If St. Basil the Great remarked that people shared the Holy Communion four times a week, St. Theodore the Studite recommended that the Holy Communion should be received by the laymen at least once a week; furthermore, in the XVth century, St. Symeon of Thessaloniki warned the Christians not to go over 40 days without receiving the Holy Communion. For many contemporary Christians the following cliché is applied: the frequent Communion = slighting and the rare Communion = awareness and piety. From our point of view, these can be reverted, and the frequent Communion could be seen as a sign of awareness and piety.*

Keywords: *Eucharist, rare or frequent Holy Communion, worthiness, unworthiness.*

Introducere

Tema Sfintelor Taine și, implicit, a Sfintei Euharistii, a fost îndelung cercetată și supusă dezbaterilor teologice, încât apare întrebarea firească: ce s-ar mai putea spune și scrie despre acest subiect? Într-ade-

văr, pare un demers plictisitor reluarea aceluiași lucruri care au fost lămurite și stabilite. Totuși, criza în care se află astăzi multe comunități creștine datorită încremenirii în clișee învechite și rutinizării vieții spirituale ne obligă la redescoperirea și recuperarea sensului profund existențial și sacramental al unor gesturi și participări cultice ce riscă să cadă, prin ignoranță, în desuetudine și banal. Este datoria noastră să ștergem praful care s-a așternut peste înțelesul unor ritualuri considerate astăzi, în mod superficial, acte magice și să recuperăm valorile liturgice inestimabile pentru a nu rătăci și a nu ne pierde identitatea în pustia ignoranței și a indiferentismului religios. Cunoașterea și pătrunderea înțelesurilor pe care le poartă adevărurile drepte credințe ne duc la deslușirea semnificației profunde a actelor de cult prin care creștinului i se împărtășește, în Biserică, harul dumnezeiesc necreat, indispensabil pentru mântuirea fiecărui credincios.

Mulți creștini nu mai au conștiința apartenenței reale la Biserica Ortodoxă, văzută ca o comunitate de credință și mărturisire; ei nu știu ce se petrece dincolo de ușile altarului, reducând dreapta credință la sărbători, la riturile de trecere (botez, nuntă, înmormântare) și la anumite superstiții izvorâte dintr-o așa-numită teologie populară. Întrucât în centrul studiului meu se află Taina Sfintei Euharistii, voi căuta să expun înțelegerea semnificațiilor legate de deasa sau rara Împărtășanie, să clarific anumite noțiuni apelând la argumente scripturistice, cano-nice și patristice. Este deosebit de importantă situarea Euharistiei în planul problematicii ontologice, fără a rămâne în registrul unor simple speculații metafizice sau dogmatice. Nu trebuie omisă, bineînțeles, și perspectiva catehetică, atât de necesară într-o expunere practică despre viața creștinilor în și cu Hristos.

Sfânta Taină a Împărtășaniei se mai numește și Sfânta Euharistie, ceea ce înseamnă mulțumire, pentru că atunci când a instituit-o, la Cina cea de Taină, Mântuitorul Hristos a mulțumit Părintelui ceresc înainte de a frânge pâinea și a o da Sfinților Apostoli. Dar ea este și o jertfă de mulțumire către Dumnezeu adusă de Sfânta Biserică, de credincioșii ei, prin episcop sau preot. Este o mulțumire de la pământ spre Cer, dar și de la Cer spre pământ. Noi înălțăm pâinea și vinul, iar El se coboară în chip real transformând cele ce primește, pământești, în arvună a veșniciei.

Dicționarul de cunoștințe religioase definește etimologia cuvântului „euharistie“ ca provenind din grecescul „εύχαριστία“ și este tradus ca „mulțumire“, „recunoștință“, „Taina Sfântă care constituie centrul cultului creștin“¹. Deși în cadrul Tainei Sfintei Euharistii slujitorul dimpreună cu participanții la slujbă aduc nenumărate rugăciuni de cerere către Dumnezeu, totuși, în ansamblu, mai multe sunt rugăciunile de mulțumire decât cele de cerere deoarece este mai important darul primit în cadrul slujbei decât cererile noastre, de aceea tâlcuirea sub formă de mulțumire și recunoștință își are temeiuri solide.

Euharistia este „Taina în care, sub chipul pâinii și al vinului, se împărtășește credincioșilor Însuși Trupul și Sângele lui Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci, înfățișându-se real și nesângeros jertfa de pe Cruce a Mântuitorului, prin prefacerea pâinii și a vinului în Însuși Trupul și Sângele Mântuitorului, cu puterea Duhului Sfânt invocate de episcop sau preot“². În realitate, este o Taină mult mai complexă decât o poate prezenta o definiție didactică, fiindcă Sfânta Euharistie implică, în primul rând, prezența și lucrarea personală a Mântuitorului Iisus Hristos, potrivit cuvintelor Sale: „*Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el*“ (Ioan 6, 56). Dacă în celelalte Taine Hristos este prezent în chip nevăzut prin harul dumnezeiesc, în Euharistie este prezent El Însuși prin Trupul și Sângele Său sub chipul pâinii și al vinului.

Sfânta Împărtășanie îi unește pe credincioși cu Mântuitorul Iisus Hristos, dar îi unește și între ei prin aceeași credință și dragoste creștinească; ei sunt una și aceeași obște mărturisitoare în fața aceluiasi Sfânt Altar, împărtășindu-se de toate darurile dumnezeiești din unul și același potir. Euharistia implică prezența reală și personală a Domnului în interiorul celui care dorește să-L primească. Nu ne împărtășim doar cu ceva, ci cu Cineva. Mântuitorul Hristos intră în ungherele cele mai ascunse ale ființei noastre, dezlăcuțând de acolo toată patima și toată neputința. Astfel, creștinul devine ființă liturgică, adică își trăiește viața, bucuriile, grijile, frământările și neliniștile lăuntrice în

1. Pr. prof. dr. Ene Braniște, prof. Ecaterina Braniște, *Dicționar de cunoștințe religioase*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2010, p. 147.

2. Pr. prof. dr. Dumitru Radu, *Taina Sfintei Împărtășanii (Euharistia)*, în vol. „Îndrumări misionare“, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1986, p. 527.

contextul luminat al liturgicului. Conștientizează faptul că firul vieții trebuie derulat în sfera liturgicului. Se îndulcește din și prin trăirea Liturghiei: „Îndulcitu-m-ai cu dorul Tău, Hristoase, și m-ai schimbat cu dumnezeiasca Ta dragoste”³. Pe de altă parte, „participarea credincioșilor la Sfintele Taine nu este deplină decât atunci când ei le primesc sub formă de mâncare și de băutură sfântă, făcându-se astfel părtaș la sfințire și cu trupul... Alcătuit din suflet și din trup, omul însuși nu se simte îndestulat numai prin participarea în spirit, ci, dintr-o cerință adâncă, el tinde la unirea întregii sale ființe, trup și suflet, cu Dumnezeu, sub forma sensibilă a Trupului și a Sângelui euharistic ale Fiului Său”⁴.

Importanța deosebită a Tainei Euharistiei

Împărtășania este cunoscută ca fiind cea mai importantă dintre cele șapte Sfinte Taine. **În primul rând**, ea este o Cină, asemenea celei la care au fost invitați ucenicii, de către Hristos. Astăzi este la fel. Mântuitorul ne cheamă, iar noi îi răspundem. Astfel, „Cina Euharistică este aceea în care Însuși Iisus Hristos, gazdă, Se oferă pe Sine spre hrană duhovnicească”⁵. Iată că aceeași gazdă din Joia de dinaintea Patimilor este prezentă și ne așteaptă la fiecare Liturghie.

În al doilea rând, ea este Taina spre care urcă toate celelalte Taine. După intrarea în ortodoxie prin poarta Botezului și a Mirungerii, creștinul este împărtășit. După spovedanie, ne împărtășim. În vechime, tinerii se împărtășeau în timpul săvârșirii Tainei Cununii. După săvârșirea Tainei Sfântului Maslu, mulți dintre noi ne împărtășim. După Hirotonie, unsul lui Dumnezeu se împărtășește. Toate celelalte șase Sfinte Taine sunt încununate prin a șaptea, Taina Sfintei Euharistii. Așadar, e bine să înțelegem că „de fiecare dată când vorbim de Euharistie, vorbim de asumarea prin ea a tuturor celorlalte Taine anterioare săvârșirii acesteia și de toate celelalte taine care ni s-ar putea da

3. *Liturghier*, Ed. I.B.M.O., București, 2012, p. 366.

4. Pr. prof. dr. Petre Vintilescu, *Liturghierul explicat*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1972, p. 333.

5. Bartolomeu Anania, *Cartea deschisă a Împărăției. O însoțire liturgică pentru preoți și mireni*, ediția a II-a, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2007, p. 242.

vreodată în viață. Pentru că există un lanț duhovnicesc al vieții noastre și între ele Tainele se leagă în așa fel încât din slavă în slavă ne poartă către slava binecuvântată a Împărăției lui Dumnezeu⁶.

În al treilea rând, importanța acestei Taine este subliniată și de faptul că este indisolubil legată de cea mai frumoasă slujbă a Ortodoxiei, Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie. Căci, „spre deosebire de celelalte Sfinte Taine, am văzut că Sfânta Împărtășanie e legată fundamental de Sfânta Liturghie; nu are slujbă în sine, independentă, care se poate săvârși separat, ci e întotdeauna integrată în Liturghie⁷.

În al patrulea rând, este Taina care are cele mai multe denumiri: „Cina Domnului, Ospățul Stăpânului, Frângerea pâinii, Paharul binecuvântării, Paharul mântuirii, Paharul vieții, Ospățul iubirii, Dumnezeieștile și Înfricoșătoarele Taine, Împărtășanie, Cuminecătură, Euharistie⁸.

În tratatul său de *Teologie dogmatică ortodoxă*, părintele Dumitru Stăniloae ne spune că „în Euharistie, omul renăscut în Hristos și întărit prin Duhul Sfânt nu se mai unește cu Hristos care Se naște și moare pentru păcatele noastre, ci cu Hristos care moare la sfârșitul activității Sale, pentru a învia la viața eternă. Euharistia sădește astfel în noi puterea pentru a preda total existența noastră lui Dumnezeu, spre a o primi umplută de viața Lui eternă, asemenea lui Hristos, prin înviere. Euharistia nu este atât pentru viața reînnoită de pe pământ, după asemănarea vieții de pe pământ a lui Hristos, ci mai ales pentru viața de veci... În mod principal Euharistia se dă pentru viața de veci, deci pentru ridicarea deasupra vieții pământești... Euharistia e forța unui agent magnetic ce lucrează în viața noastră pământească atrăgând-o spre ea; e steaua polară ce călăuzește corabia vieții noastre pe valurile existenței pământești; e fermentul sau aluatul care preface viața noastră pământească treptat în viața de veci. Viața cea nouă din Botez, ce urmează morții omului vechi, nu poate exista fără perspectiva și arvuna vieții de veci susținută de Euharistie. De aceea Euharistia se dă în-

6. Pr. conf. dr. Constantin Necula, *Porțile Cerului*, ediția a II-a, Ed. Agnos, Sibiu, 2013, p. 124.

7. *Ibidem*, p. 125.

8. Pr. prof. dr. Isidor Todoran și arhid. prof. dr. Ioan Zăgrean, *Teologie dogmatică*, ediția a treia, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2000, p. 307.

dată după Botez și după Mirungere. Viața cea nouă de pe pământ n-ar avea nici un rost și nici o putere fără perspectiva și arvuna învierii⁹.

Început și liant deopotrivă, adunare și mulțumire, aducere aminte și totodată pregustare a veșnicilor bunătăți, jertfă, mijloc sau medicament al nemuririi, Sfânta Euharistie constituie realitatea care însuflețește Biserica, care Îl face prezent pe Mântuitorul Hristos în noi până la sfârșitul veacurilor. Este mijlocul prin care Dumnezeu, în nespusa Sa bunătate, „hrănește, edifică și dă forța motrice spre cele din urmă. Astfel, organismul bisericesc devine ceva viu, totdeauna unificator și deschis spre viitor. Hrana și vivificarea Tainei transfigurează și înnoiește imaginea trupului bisericesc, o face lucrătoare și mișcătoare spre bunătate¹⁰.

Euharistia în Sfânta Scriptură

În sens larg, putem vorbi de faptul că Taina Euharistiei a fost făgăduită de Dumnezeu încă din timpul protopărinților noștri. Spovedania premergătoare împărtășirii de astăzi era ascultarea de a nu mânca din pomul cunoștinței binelui și răului. Aceasta era mulțumirea, euharistia, adusă de către Adam și Eva lui Dumnezeu, ascultarea de a nu încălca singura poruncă. Iar El le mulțumea prin a le oferi totul. Aceasta era Euharistia primară. Căci, „mâncarea din pomul cunoașterii, care s-a făcut într-un fel sau altul, pomul nerecunoașterii lui Dumnezeu în răcoarea raiului. Euharistia este rodul pomului celui nou, Vița cea nouă, care se dăruiește oamenilor pentru ca să-L recunoască pe Dumnezeu¹¹.

Tot în Vechiul Testament, Taina Euharistiei a fost prefigurată de mai multe ori. Astfel Melchisedec, regele Salemului, îl întâmpină pe Avraam cu pâine și vin, Melchisedec fiind „preotul Dumnezeului Celui Preaînalt“ (Facere 14, 10); în pustiu Dumnezeu hrănește pe poporul iudeu cu mană: „Pâine cerească le-a dat lor. Pâine îngerească a mâncat omul“ (Ps. 77, 28-29). Jertfa mielului la sărbătoarea Paștelui evreiesc a simbolizat Jertfa Mielului Hristos, Cel ce ridică păcatele lumii (Ioan

9. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 3, ediția a doua, București, 1997, p. 57-58.

10. Nikos Matzoukas, *Teologia dogmatică și simbolică*, vol. II, Ed. Bizantină, București, 2006, p. 360-361.

11. Pr. conf. univ. dr. Constantin Necula, *Porțile Cerului*, p. 120.

1,29). Același lucru îl simboliza jertfa lui Avraam (prin unicul fiu al său, Isaac), dar și jertfa Prorocului Ilie, pogorând foc din cer, prefigurând Pogorârea Duhului Sfânt peste Cinstitele Daruri. De asemenea și viziunea profetului Isaia este revelatoare: un serafim cu un cărbune aprins luat de pe sfântul jertfelnic, atinge buzele profetului și îi spune: „*Iată s-a atins de buzele tale și va șterge toate păcatele și fărădelegile tale le va curăți*” (Isaia 6, 7). Acest cărbune este simbol al Dumnezeieștii Euharistiei, care arde și curăță păcatele¹².

Cultul creștin al Legii celei noi se identifică la început cu instituirea Tainei Euharistiei; cele trei Evanghelii sinoptice și Sfântul Apostol Pavel oferă detalii legate de instituirea Euharistiei, iar Sfântul Evangelist Ioan aprofundează doctrinar tema aceasta în „*marea cuvântare euharistică*” (Ioan 6, 48-58)¹³. Prin această cuvântare consemnată de Sfântul Evangelist Ioan în cap. 6, Mântuitorul face o pregătire aperceptivă pentru instituirea Tainei propriu-zise, zicând: „*Eu sunt pâinea vieții...*”; „*Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci...*”; „*Pâinea pe care eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu...*”; „*Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el...*”.

Taina Sfintei Euharistii este instituită de Mântuitorul în cadrul Cinei celei de Taină, iar acest lucru reiese foarte clar din textele Evangelistilor. Textele instituirii de la Sfântul Evangelist Matei (26, 26-29) și Sfântul Evangelist Marcu (14, 22-25) au similitudini atât de evidente încât pot fi studiate împreună. După ce este anunțat timpul („*ziua cea dintâi a Azimilor*” – Matei 26, 17; Marcu 14, 12) și apoi locul în care s-a ținut Cina cea de Taină („*în cetate, la cutare*” – Matei 26, 18), cei doi evangheliști redau în cuvinte asemănătoare instituirea Euharistiei: „*Iar pe când mâncau ei, Iisus, luând pâinea și binecuvântând, a frânt și le-a dat ucenicilor zicând: Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu. Și luând paharul și mulțumind, le-a dat zicând: Beți dintru acesta toți, că acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă, spre iertarea păcatelor*”.

12. Arhim. Hristofor Stavropulos, *Dumnezeiasca Euharistie, Taina Tainelor*, trad. de pr. dr. Constantin Băjău, Ed. Apostoliki Diaconia, Atena, 2007, p. 14-16.

13. Pr. dr. Gheorghe Ispas, *Euharistia, Taina unității Bisericii. Aspecte teologice și practice*, Ed. Basilica, București 2008, p. 18.

***Temeiuri canonice și patristice
ale existenței și importanței Jertfei euharistice***

Noua caracteristică a cultului primar era frângerea pâinii, așa cum reiese din textul de la Fapte 2, 42-46. Euharistia săvârșită de prima comunitate din Ierusalim nu era un act izolat. Seara era perioada de timp când avea loc frângerea pâinii în case particulare. Locul unde se celebra săvârșirea Euharistiei nu era în templu, ci în casa Mariei (Fapte 12, 12). Cât despre timpul celebrării Euharistiei, ea se săvârșea în fiecare zi¹⁴.

Canonul 9 apostolic prevedea îndatorirea creștinilor de a se împărtași ori de câte ori asistau la Liturghie: „Toți credincioșii care intră și ascultă Scripturile, dar nu rămân la rugăciune și la Sfânta Împărtășanie, trebuie să fie îndepărtați ca unii care fac neorânduială Bisericii“. Se înțelege însă că acest lucru era posibil numai în cazul în care aceștia îndeplineau condițiile morale și religioase spre a putea primi cu vrednicie aceasta Sfântă Taină, pentru că, potrivit cuvintelor Sfântului Apostol Pavel, cel ce se împărtășește cu nevrednicie, acela „*își mănâncă și își bea osânda, nesocotind trupul Domnului*“ (I Cor. 2, 29). Această îndatorire este reluată mai târziu de canonul 11 al Sinodului de la Sardica, de canonul 80 al celui de la Trulan și de canonul 2 al Sinodului de la Antiohia care spuneau că, dacă cineva aflat în biserică nu s-ar împărtași trei duminici la rând, să fie îndepărtat¹⁵. Începând cu secolul al IV-lea, din cauza scăderii intensității vieții religioase, împărtășirea regulată avea să se rarefieze odată cu creșterea numărului creștinilor. Din act comunitar, Euharistia devine un act privat, individual; fiecare se împărtășește când vrea sau când se crede pregătit¹⁶.

Sfântul Ioan Gură de Aur conștientizează în modul cel mai firesc și real prezența Trupului și Sângelui lui Hristos în Euharistie atunci când afirmă: „Să nu socotești că este pâine, nici că este vin ceea ce vezi! Că nu se dau afară ca celelalte mâncări. Ferească Dumnezeu! Să nu gândești așa! Ci, după cum ceara unindu-se cu focul nu pierde nimic și

14. *Ibidem*, p. 24-25.

15. Arhid. prof. dr. Ioan Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, ediția a III-a îmbunătățită, Sibiu, 2005, p.13-14.

16. Pr. dr. Gheorghe Ispas, *op. cit.*, p. 179.

nimic nu prisosește, tot așa socotește și aici! Sfintele Taine intră în ființa trupului. De aceea, când ne apropiem să ne împărtășim, să socotim că ne împărtășim cu Dumnezeiescul Trup ca din cleștele de foc al serafimilor, pe care l-a văzut Isaia, iar cu Dumnezeiescul Sânge așa să ne împărtășim ca și cum am atinge cu buzele dumnezeiasca și preacurata coastă a lui Hristos¹⁷. Împărtășirea la fiecare Liturghie este importantă și pentru faptul că noi înșine cerem acest lucru în rugăciunea „Tatăl nostru”. Interpretarea dată de marele părinte antiohian la cererea „pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi” (Matei 6, 11) se referă tocmai la implorarea milei lui Dumnezeu de a ne învrednici să ne împărtășim în *acea zi* cu „pâinea care se pogoară din cer” și care este „spre ființă”, adică spre viață veșnică. Reiese însă că degeaba o cerem, dacă doar peste câteva clipe cei mai mulți refuză să o primească¹⁸. Tot Sfântul Ioan Hrisostom pledează pentru o pregătire responsabilă în vederea cuminecării: „Mulți se împărtășesc o dată pe an, alții de două ori, alții de mai multe ori. Pe care dintre ei îi vom ferici mai mult? Pe cei care se împărtășesc o dată, pe cei care se împărtășesc de câteva ori sau pe cei care se împărtășesc de mai multe ori? Nici pe unii nici pe alții, ci pe cei care se apropie de sfântul potir cu conștiința curată, cu inima neprihănită, cu trăire lipsită de reproșuri. Aceștia se pot împărtăși mereu. Ceilalți însă, păcătoșii nepocăiți, să stea departe de Preacuratele Taine, căci altfel își pregătesc lor răutate și osândă¹⁹”.

Cateheza din Biserica primară, cum este cea a **Sfântul Chiril al Ierusalimului**, cuprindea, în general, două părți: cateheza baptismală, oferită catehumenilor pentru a le permite să intre în comuniunea Bisericii și cateheza mistagogică a noilor botezați, pentru ca să poată crește în credință. Și într-un caz și în celălalt, unitatea credinței fondează în mod necesar unitatea Bisericii, unitatea sinaxei liturgice și dobândirea Duhului Sfânt. „Pentru aceasta suntem deplin încredințați că ne împărtășim cu trupul și cu sângele lui Hristos” – spune Sfântul

17. Sf. Ioan Gură de Aur, *Din ospățul Stăpânului*, trad. de PS dr. Irineu Slătineanu, Ed. Adonai, București, 1995, p. 187.

18. Idem, *Comentariu la Epistola către Efeseni, Omilia a III-a*, trad. rom. de Theodosie Athanasie, Iași, 1992, p. 31-32.

19. Idem, *Problemele vieții*, traducere de Cristian Spătăreanu și Daniela Filioreanu, Ed. Egumenița, p. 170.

Chiril al Ierusalimului – „În chipul pâinii ți se dă trupul, iar în chipul vinului ți se dă sângele ca să ajungi prin împărtășirea cu Trupul și cu Sângele lui Hristos unit într-un singur trup și sânge cu El. Astfel ajungem și purtători de Hristos, pentru că Trupul și Sângele Lui se împărtășesc mădularelor noastre. Astfel, după cuvintele fericitului Petru, ajungem părtași firii dumnezeiești (II Petru 1, 4)”²⁰.

Primele veacuri după venirea Mântuitorului au constituit o perioadă dificilă din punct de vedere politic pentru creștini, dar extrem de bogată din perspectiva dezvoltării spirituale. Într-una dintre epistolele sale, adresată unei femei bogate pe nume Cezaria, **Sfântul Vasile cel Mare** ne arată în doar câteva paragrafe ce însemnătate avea Taina Euharistiei pentru creștinii din vremea sa. Cu toate acestea, lucrul care trebuie să ne rețină atenția de la bun început este că nu există absolut nicio opreliște pentru care, în zilele noastre, să nu se poată beneficia de un progres duhovnicesc autentic și la fel de intens precum cel avut de creștinii din primele veacuri. Unul dintre aspectele care ne deosebesc primordial de creștinii din primele veacuri este frecvența primirii Împărtășaniei. Creștinii din zilele noastre tratează Euharistia mai degrabă ca un premiu pentru propriile virtuți și mai puțin ca un medicament duhovnicesc menit să ne ajute să luptăm cu mai mult spor împotriva atacurilor patimilor. De aceea, pentru unii creștini, pasajul următor scris de Sfântul Vasile cel Mare poate părea drept unul imposibil de urmat în viața cotidiană actuală: „Bun și folositor lucru este a ne cumineca și împărtăși în fiecare zi cu Sfântul Trup și Sânge al lui Hristos, întrucât El Însuși spune «*Cine mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică*» (Ioan 6, 54). Căci cine se îndoiește că faptul de a te împărtăși încontinuu de viață nu este nimic altceva decât a fi de mai multe ori viu?”²¹ Probabil întrebarea pe care o primise Sfântul Vasile cel Mare de la Cezaria, o femeie care aparținea unei familii nobiliare bogate, era dacă unui creștin îi este permis să se cuminece zilnic. La această întrebare, care ar primi doar un răspuns negativ din

20. Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, Ed. I.B.M.B.O.R., 2003, p. 356.

21. *Epistola 93, PG 32*, p. 484-485, apud „Împărtășirea continuă cu Sfintele Taine. Dosarul unei controverse – mărturiile Tradiției”, trad. diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2006, p. 391.

partea majorității creștinilor din zilele noastre, Sfântul Vasile cel Mare – poate cel mai aspru canonist din întreaga istorie bisericească răsăriteană – răspunde într-un mod cât se poate de favorabil.

Cu toate acestea, în paragraful următor, el îi oferă Cezariei propriul exemplu, afirmând că, în comunitatea sa, creștinii se împărtășesc de patru ori pe săptămână, adică miercuri, vineri, sâmbăta și duminică, precum și în zilele în care este prăznuit un sfânt local²². Acest exemplu vine ca o contra-mărturie, împotriva celor care afirmă că Împărtășania trebuie primită nu mai des decât la o lună sau două, fără a avea un alt temei decât zvonuri și o falsă evlavie, care îi împiedică să observe importanța împărtășirii frecvente. Desigur, Împărtășania trebuie primită numai cu binecuvântarea preotului duhovnic, dar frecvența primirii ei nu se face la anumite soroace închipuite, ci ori de câte ori nu s-a săvârșit niciun păcat opritor și ne-am spovedit cu căință. În anumite cazuri, la creștinii care sunt foarte apropiați de Biserică, țin toate posturile, se roagă și fac cele de trebuință pentru mântuirea lor, preotul le poate permite să se împărtășească și fără a se spovedi de fiecare dată înainte, dacă nu au săvârșit niciun păcat de moarte. Această regulă se întâlnește frecvent în diaspora și în comunitățile mici, unde preotul își cunoaște foarte bine credincioșii și știe că se pot apropia mai des de Sfântul Potir, pentru că au căință în inimile lor, duc o viață curată și își doresc din toată inima să dezlădăcineze orice urmă de păcat din propria existență. Desigur, nu trebuie să se ajungă la situații în care credincioșii se împărtășesc cu indiferență sau nevrednicie, nesocotind Darul primit. Însă o dreaptă socoteală trebuie să existe, iar acolo unde cazurile o permit, să se îngăduie apropierea mai deasă de Taina Euharistiei, dacă se observă un progres real al credinciosului în relația cu Dumnezeu și el își dorește să Îl primească mai des pe Hristos în camera sufletului său, după ce s-a pregătit cum se cuvine.

Adesea cu acordul nostru, uneori doar dintr-un moft sau pur și simplu în virtutea unei inerții, deopotrivă cler și credincioși, cităm canoanele Bisericii ca imperative cazone în vederea restabilirii moralității. Fără să se țină cont de natura alcătuirii lor și fără să se cuprindă înțelesul lor, canoanele devin pe buzele conștiințelor scrupuloase

---

22. *Ibidem*, p. 391.

„arme“ ale condamnării la iadul temporal sau chiar cel veșnic. Este foarte adevărat că cei mai vehemenți susținători ai canoanelor, afară de faptul că dispun de o memorie „de fier“ pentru a le reține, rămân doar cu memorarea și clasificarea, uitând cu totul de Duhul însuflării și al interpretării lor. Deloc întâmplător, drept exemplu, amintim dese referiri la canoanele Sfântului Vasile cel Mare, care opresc de la împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos vreme de 5, 7, 10, 15 sau 20 de ani²³. După unii, timpul opririi de la cuminecare indicat de aceste canoane trebuie aplicat ad-litteram, deși însăși recomandarea Sfântului Vasile față de duhovnicii care le aplică îi contrazice²⁴. Acești acrivști găsesc în acest gen de canoane un potrivit „rețetar duhovnicesc“, care trebuie aplicat cu strictete pentru ca cei în cauză să simtă gravitatea păcatului. Sub nici o formă Sfântul Vasile, sau alt sfânt care a dat astfel de recomandări, nu a avut în vedere depărtarea credincioșilor de Hristos, așa cum însuși ierarhul capadocian sfătuiește: „Toate acestea însă le scriem ca să se cerce roadele pocăinței; căci negreșit nu după timpul de penitență le judecăm pe unele ca acestea, ci ținem seama de felul pocăinței“ (canonul 84). Nu este potrivit să gândim că Marele Vasile, care s-a luptat ca „un leu“ pentru credincioșii săi, i-ar fi putut pedepsi atât de aspru, indiferent care ar fi fost cauza păcatului lor. De altfel, cunoaștem din viața sfântului tot atâtea cazuri de oameni pătimiși primiți și îmbrățișați de văpaia mângâietoare a dragostei dumnezeiești de care era străbătut. Canoanele în cauză – de altfel fragmente din operele sale scrise în contexte și situații precise – vin să ne atragă atenția la minunatul tact duhovnicesc folosit de Sfântul Vasile în păstoria credincioșilor săi și din care, prin comparație, vom putea înțelege și alte canoane care par a fi sentințe ultime. Sfântul Vasile vorbea într-un context euharistic normalizat. În eparhia sa, rânduiala era ca cei care vin la Biserică să se împărtășească de patru ori pe săptămână: miercurea, vinerea, sâmbăta și duminica. Într-un astfel de mediu euharistic, oprirea de la împărtășit până la 20 de ani pare

23. A se vedea canoanele 51-73, apud arhid. prof. dr. Ioan Floca, *op. cit.*, p. 416-424.

24. A se vedea canoanele 74, 84, 85 ale aceluiași părinte capadocian cf. *Ibidem*, p. 424, 428.

inexplicabilă. Dar Sfântul Vasile voia să sublinieze contrastul dintre binefacerile Sfintei Împărtășanii și veninul păcatului, și astfel, creștinii nestatornici, măcar de teamă, să fugă de focul patimii. De aceea, celor care nu cunoșteau de ce mare bine se despart prin păcat li se atrăgea atenția prin timpul îndepărtării ca astfel să li se trezească brusc conștiința realei pocăințe, care (iarăși) îi primea la Hristos.

Sfântul Teodor Studitul și monahii pe care i-a păstorit în cadrul Mănăstirii Studion din Constantinopol au constituit un bastion puternic al Ortodoxiei în timpul crizei iconoclaste severe care a afectat Imperiul Bizantin. Cu toate că ucenicii săi dovedeau o dârzenie ieșită din comun și nu au trădat cauza ortodoxă în pofida tuturor amenințărilor și represaliilor venite din partea puterii imperiale, Sfântul Teodor Studitul a simțit nevoia să le atragă atenția asupra unei apropieri mai dese de Taina Euharistiei, într-una dintre faimoasele sale *Cateheze*. În debutul Catehezei mici cu numărul 107, Sfântul Teodor Studitul amintește un episod pasager din viața mănăstirii pe care o păstorea, și anume vizita unui oficial bizantin care i-a luat prin surprindere pe ucenicii săi. Din modul în care este formulată introducerea textului în cauză, ne dăm seama că monahii din Mănăstirea Studion erau pururea pregătiți să primească martiriul fără a-și trăda mărturisirea în favoarea cinstirii icoanelor. Însă Sfântul Teodor Studitul simte nevoia ceva mai târziu să le atragă atenția: „Vă rog și vă cer să ne împăcăm cu Dumnezeu înaintea de moarte, să-L dobândim favorabil, să ne dobândim prieteni pe îngerii care vor veni la noi. Să avem veghetor ochiul gândului, să avem mintea nebiruită neabătându-ne de la rezistența în fața patimilor, ci chiar de am aluneca puțin, să ne ridicăm repede stingând cu multe lacrimi săgețile aprinse ale vrăjmașului și opunându-le dorul lui Hristos... Mult pot lacrimile, străpungerea inimii și înainte de toate împărtășirea Sfintelor Taine”²⁵. În acest fragment, Cuviosul Teodor Studitul își avertizează ucenicii că trebuie să fie pregătiți permanent pentru primirea martiriului, iar printre mijloacele care ne fac să fim pururea gata pentru această încercare teribilă se află și împărtășirea continuă cu Sfintele Taine. În continuarea discursului său, Sfântul Teodor Stu-

25. Sfântul Teodor Studitul, *Cateheza 107*, în „Împărtășirea continuă cu Sfintele Taine...”, p. 400.

ditul nu se sfiște să afirme următoarele: „Văzându-vă, nu știu cum, nepăsători față de ea, tare mă mir că, dacă duminica vă văd venind la Taine, în altă zi, dacă se face Liturghie, nu vă înghesuiți nicidecum. Deși în mănăstire ar fi cu puțință celui care vrea să se cuminece în fiecare zi, acum întâmpinarea ei e mai rară și chiar deloc”²⁶. Cu toate acestea, Sfântul Teodor Studitul nu se grăbește să afirme că fiecare monah poate să vină la împărtășirea cu Sfintele Taine fără o minimă pregătire, și citează în această direcție pasajul despre „vrednicie” pe care îl regăsim în I Corinteni 11, 28-29. După aceea însă, afirmă următoarele: „Nu spun deci aceasta – să nu fie! –, ci ca prin dorința cuminecării să ne curățim pe noi înșine și să ne facem vrednici de acest dar, pe cât este cu puțință, căci Pâinea care stă înaintea este o împărtășire de Viață”²⁷. Prin urmare, din cuvintele Cuviosului Teodor Studitul rezultă clar că trebuie să ne dorim în primul rând să ne împărtășim continuu cu Sfintele Taine. Dorința noastră însă nu trebuie să fie una stearpă, ci dublată de fapte bune, de binecuvântarea duhovnicului și de încercarea continuă de a ne debarasa de propriile patimi.

Una dintre scuzele cele mai întâlnite care stau în fața primirii Împărtășaniei este că nu suntem vrednici. Desigur, în anumite cazuri, este posibil ca păcatele săvârșite să conducă la oprirea creștinului de primire a Euharistiei pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp. Însă, atunci când duhovnicul dă binecuvântarea de a se împărtăși, constituie o absurditate să se declare în continuare nevrednici și să fim reținuți în privința primirii acesteia. Cu toate că nu există multe astfel de persoane, totuși se întâlnesc încă exemple. Nici un om însă, chiar dacă s-ar spovedi cu cinci minute înainte de a primi Euharistia, nu poate afirma că este vrednic să o primească. Și în cele cinci minute putem să judecăm pe cineva sau ne putem mânia dintr-o pricină mărunță și toată „sfințenia” noastră să dispară într-o secundă. Cu patimile trebuie să ne luptăm o viață întreagă și, când credem că am scăpat de ele, de fapt suntem cu atât mai înrobiți! Așadar, dacă așteptăm să fim precum îngerii din ceruri, nu ne vom mai împărtăși niciodată. Însă, dacă ne-am căit din toată inima pentru relele săvârșite, dacă am

26. *Ibidem*, p. 400.

27. *Ibidem*.

primit binecuvântarea duhovnicului și dacă încercăm să trăim cât mai duhovnicește, atunci ce opreliște mai există? Iată cuvintele **Sfântului Teodor Studitul**: „Ai văzut darul negrăit și nesfârșit? Căci n-a murit numai pentru noi, ci ni s-a pus și înainte spre mâncare. Ce lucru poate stârni mai bine o iubire puternică? Ce lucru poate fi mai mântuitor pentru suflet? Apoi, dacă înainte ar sta o mâncare ori o băutură comună, nimeni n-ar lipsi de la împărtășirea lor în fiecare zi, ci dacă nu s-ar împărtăși, s-ar simți foarte rău. Dar atunci când nu e o pâine comună, ci Pâinea Vieții, și nu un pahar comun, ci Paharul nemuririi, socotim lucrul indiferent și nu neapărat necesar... *Căci prin indiferență față de cuminecare cum nu vom fi cuceriți de patimi? Dar ea ni se va face merinde ale vieții veșnice*“²⁸.

Mult mai târziu, în secolul al XV-lea, **Sfântul Simeon al Tesalonicului** († 1430) insistă și el ca laicii să se împărtășească cât mai des. În lucrarea *Tratat asupra tuturor dogmelor*, el spune: „Drept aceea, tainele acestea ni le-a lăsat Iisus pentru ca să fim una cu Dumnezeu. Noi, arhierii și preoții, adesea, cu socotință și cu spovedanie slujind Liturgia, să ne împărtășim cu înfricoșătoarele Taine: iar ceilalți, și ei, adesea prin Spovedanie, prin sfărâmarea inimii și cucernicia sufletului, să se cuminece. Și nimeni din cei ce se tem de Domnul să nu treacă peste 40 de zile neîmpărtășiți și, dacă cei ce vor păși pe cât vor putea, să se apropie și mai curând de cuminecătura lui Hristos și, dacă se va putea și în toate duminicile, mai ales cei bătrâni și cei bolnavi“²⁹.

Deasa sau rara Împărtășanie înțeleasă din perspectiva vredniciei sau a nevredniciei

Pentru foarte mulți creștini contemporani, funcționează următorul clișeu: deasa împărtășire = bagatelizare, respectiv rara împărtășire = conștientizare, evlavie, cinste. În opinia noastră, aceste clișee pot fi și inversate: deasa împărtășire = frică și cutremur, respectiv rara împărtășire = bagatelizare. Dealtfel, dilema despre rara sau deasa îm-

28. *Ibidem*, p. 401.

29. *Ibidem*, p. 392.

părtășire poate fi dezvoltată în cadrul raportului dintre vrednicie și nevrednicie. Motivul cel mai des invocat în favoarea unei cât mai rare împărtășiri este nevrednicia. Considerăm că este o motivație superficială, întrucât printr-o împărtășanie frecventă, Hristos „umple toată casa sufletului nostru. Și apoi, noi nu ne cuminecăm cu vreo bunătate de-a Lui și nici nu ne împărtășim cu vreo rază sau vreo strălucire din discul Soarelui dumnezeiesc, ci din însuși discul acesta, așa încât îl facem să locuiască în noi, să ne pătrundă până în măduvă și în mădulele noastre, ba chiar să nu mai formăm decât unul și același trup împreună”³⁰.

Împărtășirea cu Sfintele Taine în Biserica lui Hristos, deși e poruncă dumnezeiască (Lc. 22, 19), nu este împlinită datorită unor aspecte înțelese greșit, ajungându-se să se săvârșească Sfinte Liturghii în care se împărtășesc doar preoții. Absența credincioșilor de la Sfânta Împărtășanie trădează o distanță artificială a clerului față de credincioși, precum și o delăsare duhovnicească. Deseori, Împărtășirea a devenit astăzi un apanaj al postului, uneori practică o dată pe an, simbolic și fugitiv, tradiționalist și nesimțitor, caracterizată de neputință și limitată de păcate. Un alt aspect descurajator este dat de practica pastorală a unor preoți (în general de mănăstiri) care opresc de la Sfânta Împărtășire pe penitenți pe perioade mari de timp, împovărând oamenii cu canoane grele și depărtându-i astfel de Biserică în loc să caute o creștere a omului printr-o participare continuă la Sfintele Taine³¹. Unul dintre neajunsuri este acela că se crează o falsă tensiune între vrednicie și nevrednicie, oamenii considerându-se smeriți atunci când se numesc nevrednici. Această problemă o lămurește Sfântul Ioan Gură de Aur care spune că „cel care nu e vrednic să se împărtășească în fiecare zi nu este vrednic nici la anumite soroace”³². Mitropolitul Serafim Joantă afirmă că „practica împărtășirii rare este o falsificare a ethosului euharistic al Bisericii care s-a transformat într-un pietism dezîncarnat și un indivi-

30. Pr. prof. Boris Bobrinsky, *Împărtășirea Sfântului Duh*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1999, p. 279

31. Pr. dr. Eugen Jurca, *Chestionar de spovedanie*, Ed. Marineasa, Timișoara, 2012, p. 5, nota 2.

32. Apud ieromonah Petru Pruteanu, *Liturghia ortodoxă. Istorie și actualitate*, ediția a II-a, revizuită și completată, București, 2013, p. 295.

dualism ucigător³³. În schimb, Mitropolitul Bartolomeu Anania are o perspectivă neutră: „Personal, nu cred că administrarea discreționară a Sfintelor Taine e un spectacol ziditor de suflet, care să excludă și perspectiva banalizării, dar în aceeași măsură deplâng vidul duhovnicesc din fața preotului care, cu potirul în mână, strigă: *Apropiați-vă!*, fără ca cineva să se miște. Între cele două extreme – frecvența necenzurată și absența pioasă – adevărul poate fi, ca de obicei, la mijloc³⁴.”

Oricine și oricând este vrednic să se împărtășească? Idealul este ca fiecare creștin care participă la Sfânta Liturghie să se cuminece cât mai des cu Sfântul Trup și Sânge, pregătindu-se din vreme pentru aceasta; condiția principală cerută, indiferent cât de rar sau cât de des ne împărtășim, este curățirea conștiinței și a inimii, cu care trebuie să-L primim pe Hristos, potrivit cuvintelor Sfântului Apostol Pavel. Sfântul Apostol Pavel ne spune: „*Să se cerceteze omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar; căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului*” (I Cor. 11, 28-29) și „*oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie va fi vinovat față de Trupul și Sângele Domnului*” (I Cor. 11, 27). Și cine este vrednic? Dacă judecăm profund și sincer, nimeni nu este vrednic de această dumnezeiască împărtășire, nici credincioșii, nici preoții, nici episcopii, pentru că numai Dumnezeu este fără de păcat.

Prin urmare, sentimentul de nevrednicie trebuie mai mult să ne apropie de Împărtășanie decât să ne îndepărteze. Dacă ne împărtășim, nu o facem pentru că ne considerăm vrednici de a-L primi pe Dumnezeu și de intra în comuniune cu El, ci pentru că suntem slabi, neputincioși, răniți, infirmi, bolnavi și pentru că avem nevoie de prezența Lui în noi, în modul cel mai lăuntric, pentru a ne întări, pentru a ne trata rănilile, a ne vindeca, pentru a ne mântui. Nu trebuie să uităm că Însuși Hristos a spus că a venit printre oameni ca să îi mântuiască pe cei care au nevoie de un doctor, nu pe cei ce sunt sănătoși (Matei 9, 12; Marcu 2, 17; Luca 5, 31) și că nu a venit pentru cei drepiți, ci pentru a chema pe cei păcătoși la pocăință și la mântuire.

33. „Telegraful român”, nr. 33-36, 1991, apud *Împărtășirea continuă cu Sfintele Taine...*, p. 83.

34. Bartolomeu Anania, *op. cit.*, p. 251.

Deși trebuie să fim vrednici să ne apropiem de Sfintele Taine, nu este necesar însă să fim desăvârșiți sau sfinți. Nu trebuie să ne oprim singuri de la împărtășirea cu Domnul, pentru că avem conștiința faptului că suntem păcătoși. Dimpotrivă, vom merge să-L primim cu o dorință mai mare pentru a dobândi sănătatea sufletului și curăția duhului, dar cu credință și umilință, considerându-ne nevrednici de un asemenea har și căutând mai degrabă medicamentul pentru răni-le noastre. Dacă așteptăm să fim vrednici, nu ne vom împărtăși nici măcar o dată pe an. Mulți din cei care practică împărtășirea anuală își creează o anumită idee despre vrednicie, despre sfințenie și despre măreția Sfintelor Taine, considerând că nu trebuie să ne apropiem de acestea, în înțelesul lor, decât dacă suntem sfinți și fără pată și nu mai degrabă pentru a deveni. Ei cred că evită, astfel orice duh de mândrie. În realitate, ei cad într-o mândrie și mai mare, căci cel puțin în ziua în care se împărtășesc se consideră vrednici de împărtășanie. Este de dorit să primim Sfintele Taine cât mai des posibil, ca remediu pentru patimile noastre, cu inima înfrântă, plini de credință și mărturisind că nu merităm acest har, în loc să ne umplem de această convingere deșartă că măcar la sfârșitul anului o să fim vrednici.

Dacă vorbim despre cei credincioși, care se consideră vrednici pentru primirea Euharistiei, părintele Alexander Schmemmann explică: „Este o capcană care nu-și găsește soluția în judecata umană. Dramatizând puțin, constatăm un fapt ce ține de regulă: este înspăimântător în conștiința liniștită și curată cu care episcopii, preoții și laicii deopotrivă și în special aceia care pretind a fi iscușiți «în cele ale sufletului» acceptă situația sacramentală actuală. Un membru al Bisericii este considerat a fi vrednic dacă pentru cincizeci și una de săptămâni nu s-a apropiat de Sfântul Potir din cauza nevredniciei sale, iar în cea de-a cincizeci și doua săptămână după ce a săvârșit ceva rânduiești să treacă printr-o spovedanie de patru minute ca apoi să se reîntoarcă imediat după primirea Împărtășaniei la nevrednicia sa”³⁵.

Replica părintelui Schmemmann constă în nemulțumirea adusă unei categorii de oameni din Biserică ce se declară nevrednici sau califică

35. Alexander Schmemmann, *Postul cel Mare*, trad. de Andreea și Laurențiu Constantin, ediția a II-a, Ed. Doris, București, 1998, p. 156.

pe mulți ca fiind nevrednici, în sensul că teama exagerată a multor slujitori de a opri de la Sfintele Taine pe credincioși creează o siguranță „mistagologică” care îi apără în fața pericolului de a fi „vinovați” și răspunzători la Judecata de Apoi. În Ortodoxie, prin sfinți înțelegem nu doar pe cei desăvârșiți în virtute, ci pe toți câți se străduiesc spre desăvârșire, chiar dacă n-au ajuns la ea, nimic nu-i împiedică pe aceștia să se sfințească și prin împărtășirea cu Sfintele Taine și să devină sfinți.

Ca să ne apropiem de Sfânta Euharistie, Biserica a rânduit o cale potrivită pentru a ieși din acest aparent impas: Sfânta Spovedanie. Biserica a găsit de cuviință că, înainte de a veni în fața Sfântului Altar pentru a ne împărtăși, trebuie să ne pregătim în prealabil curățându-ne pe cât putem de păcate prin Taina Sfintei Spovedanii. Însă nu trebuie să ne gândim că prin aceasta devenim cu adevărat vrednici, pentru că nici după Sfânta Spovedanie nu suntem cu totul curați. Numai printr-o singură spovedanie nu reușim să spălăm toate păcatele noastre din tinerețe și până azi. Chiar dacă am face acest lucru, din momentul în care ne spovedim și până primim Sfintele Taine avem destul timp să păcătuim, căci omul în fiecare clipă păcătuiește. De aceea, chiar și după spovedanie trebuie să ne considerăm întru totul păcătoși și nevrednici, și așa să ne apropiem de Sfântul Potir. Cu alte cuvinte, vrednicia pentru primirea Sfintei Împărtășanii este dobândită de cei nevrednici prin Sfânta Spovedanie, prin ascultare deplină de preotul duhovnic, prin ostenele duhovnicești și ajutor de la Dumnezeu.

Frica de Dumnezeu ne face să ascultăm poruncile și să umblăm în calea Domnului. „Frica de Dumnezeu nu e teroare divină, ci teama copilului bun de a nu-și supăra părinții”³⁶. Dacă preotul vede că n-avem această frică, că nu conștientizăm încă răul pe care l-am făcut și nu ne căim pentru păcatele noastre, atunci poate considera că nu suntem încă pregătiți și ne poate opri o vreme, dându-ne tratament (canon) pentru boala sufletească de care suferim, până vom începe să realizăm gravitatea faptelor noastre și ne vom întoarce cu umilință la Hristos spre iertare. Dacă părintele duhovnic vede că ne-am lepădat de credință prin mulțimea nemăsurată a păcatelor, sau că avem credințe false împrumutate de la secte, culte, confesiuni sau religii străine, sau

---

36. Bartolomeu Anania, *op. cit.*, p. 249.

pur și simplu nu suntem de religie creștin ortodoxă, părintele nu ne poate da Sfânta Împărtășanie pentru că nu suntem pregătiți, neavând credința dreaptă în Hristos, iar cine nu crede în Hristos nu se poate uni cu El. Dragostea este cea care, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, le întrece pe toate. Mântuitorul ne învață să-i iubim chiar și pe dușmani. Dacă noi nu ne împăcăm cu toți oamenii mai înainte de spovedanie, dacă venim supărați sau certați cu cineva, nu ne putem împărtăși pentru că nu avem dragostea pe care ne-o cere Hristos. Nu ne putem uni cu Hristos, Care este dragoste, când avem sufletul plin de ură.

Toate acestea sunt bine cântărite de preotul duhovnic, în funcție de canoanele Bisericii și de situația particulară a fiecăruia, pentru a lua cea mai bună hotărâre pentru noi. În general, sunt opriți de la împărtășire cei vinovați de păcate grele (lepădarea de credință, ucideri, desfrânare, furturi și hoții) și aceia pe care îi va găsi nevrednici duhovnicul, după cum scrie în Molitfelnic. Dar nimeni nu se poate împărtăși fără o pregătire trebuincioasă³⁷. În ceea ce privește problema împărtășirii bolnavilor aflați în pragul trecerii la Domnul, Biserica recomandă ca acesta să primească Sfânta Împărtășanie. Aceștia pot fi împărtășiți de către preot „afară din biserică, adică la casele lor sau la spital, cu părțile din Sfântul Trup, sfințit anume pentru acest scop în Joia Patimilor. Nu se poate da însă Sfânta Împărtășanie bolnavilor căzuți în stare de inconștiență, nesimțire sau celor ieșiți din minți, nebuni”³⁸. Înainte de a vorbi despre primirea Împărtășaniei, trebuie amintit faptul că sunt câțiva pași de parcurs pentru a ne învrednici de această hrană sufletească mântuitoare. Important este de reținut faptul că, deși Împărtășania are efecte în principal pentru suflet, pregătirea pentru primirea ei constă mai mult într-o înfrânare trupească. Astfel, celui care dorește să se cuminece și se cere spovedanie, împăcarea cu toți, înfrânarea de la orice poftă trupească cel puțin cu câteva zile înainte și abținerea de la mâncare și băutură de dulce, citirea rugăciunilor de împărtășanie³⁹.

37. *Pierdut a fost și s-a aflat. Îndemnuri și rugăciuni pentru Spovedanie și Împărtășanie*, Ed. Doxologia, Iași, 2011, p. 49.

38. *Ibidem*, p. 52.

39. *Ibidem*, p. 50.

Cât de des trebuie să ne împărtășim?

Răspunsul la această întrebare este foarte simplu: cât mai des cu putință⁴⁰. Dar, pe cât de simplu este răspunsul, pe atât de greu este să îl îndeplinim. Dacă primim această mulțumire fără primenire interioară, atunci efectul ei este unul negativ asupra vieții noastre duhovnicești. Astfel, Sfântul Ioan Gură de Aur afirmă: „Dacă vă apropiați de Euharistie cu o adevărată curăție a inimii, vă apropiați de mântuire, dar dacă conștiința voastră este necurată, voi vă aruncați la chinuri și ați atras asupra voastră răzburarea Domnului”⁴¹.

Problema împărtășaniei dese sau rare a fost dezbătută de foarte mulți duhovnici, teologi și ierarhi. Oficial, „Bisericile Ortodoxe locale recomandă credincioșilor să se împărtășească de cel puțin patru ori pe an, în timp ce zeloșii pretind o împărtășire deasă, chiar zilnică, sau în orice caz, la fiecare Sfânta Liturghie”⁴². Așa cum am precizat și mai sus, numărul celor care se împărtășeau a cunoscut creșteri, iar apoi mari scăderi. În zilele noastre ei au ajuns să fie o raritate, ceea ce, desigur, a provocat reacția unor teologi ca Afanasiev, Schmemmann, Meyendorff sau Zizioulas, precum și revigorarea liturgică întreprinsă, în Rusia, de Sfântul Ioan de Kronstadt⁴³.

Cert este că Biserica cheamă pe enoriași la Împărtășire, dar ea nu trebuie percepută ca o poruncă, ci ca o trebuință: „Când preotul rostește, cu potirul în mână: *Apropiați-vă!*, rostirea nu e un ordin, ci o invitație. Aceasta însă vine de la Hristos. Creștinul căruia îi e foame și sete de El, răspunde poftirii”⁴⁴. În acest moment creștinul trebuie să îndrăznească. Când aude aceste cuvinte, dacă îi este cu adevărat sete de Dumnezeu, nimic nu îl va împiedica să se învrednicească a primi Sfintele Daruri. Așadar, nu este o îndrăzneală să se împărtășească cineva des. Îndrăzneală este să se împărtășească într-o nevrednicie, fie și o singură dată pe an.

40. Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea dumnezeieștii Liturghii*, trad. pr. prof. dr. Ene Braniște, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1997, p. 90.

41. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1994, p. 223.

42. Bartolomeu Anania, *op. cit.*, p. 248.

43. *Ibidem*, p. 249.

44. *Ibidem*.

Nici în privința clericilor nu se poate vorbi de o împărtășire zilnică. Nici în mănăstirile mari nu se mai practică împărtășirea zilnică sau foarte deasă a călugărilor și a călugărițelor, aceasta depinzând în exclusivitate de decizia duhovnicului. Pustnicii se împărtășeau odată pe an, în noaptea de Paști, când se adunau din peșteri⁴⁵.

În ce condiții creștinul se poate împărtăși mai des în afara cele patru posturi de peste an? Răspunsul la o astfel de întrebare poate naște multă nedumerire, atât în rândul preoților, cât și al credincioșilor. Pe de o parte, întâlnim poziția categorică a celor care văd o legătură indisolubilă între postire, Taina Pocăinței și Sfânta Euharistie. Cel puțin în ultimul veac, în Biserica Ortodoxă Română, s-a încetățenit practica absolutei necesități a postirii și spovedirii înaintea primirii Sfintei Împărtășanii. O practică folositoare, izvorâtă mai ales din dorința de a ajuta să se conștientizeze faptul că primirea Sfintei Împărtășanii are nevoie de o pregătire deosebită. De asemenea, preoții sunt îndemnați, în „Povățuirile“ din *Liturghier*, că, „dacă va vrea cineva să se apropie de Sfânta împărtășire, și în afară de cele patru posturi obișnuite, să postească mai înainte șapte zile, petrecând în rugăciune, la biserică și acasă (și aceasta nu la vreme de nevoie, căci la vreme de nevoie numai trei zile sau chiar numai o zi să se îngăduie să postească) și mai înainte să se pregătească, după rânduială, prin mărturisirea păcatelor“⁴⁶. În același timp, impunându-se postirea și spovedania înaintea primirii Sfintelor Taine, e mai ușor de evitat o extremă nedorită: împărtășirea fără pregătirea necesară. Unii creștini, înțelegând greșit unele îndemnuri ale Sfinților Părinți, doresc să se împărtășească zilnic, crezând că acest lucru le asigură sănătatea fizică sau mântuirea sufletului. Pe de altă parte, respectarea cu strictețe a acestei rânduieli, de a posti și de a ne spovedi înaintea fiecărei Împărtășanii, poate duce la o altă extremă: apropierea foarte rară de Sfântul Potir. Mai mult, sunt situații de-a lungul anului când participăm la Sfintele Liturghii la care nimeni nu primește Sfintele Taine, în afara slujitorilor și, în cel mai fericit caz, a copiilor mici, care nu trebuie să postească și să se spovedească înainte.

45. *Ibidem*, p. 250.

46. *Liturghier*, Ed. I.B.M.O., București, 2012, p. 518.

Un astfel de caz întâlnim, de exemplu, în Săptămâna Luminată (luni și marți, în a doua și a treia zi de Paști, și chiar vineri, în ziua Izvorului Tămăduirii), după Nașterea Domnului sau după Pogorârea Sfântului Duh. Cei care doresc să se împărtășească la vreuna din Sfintele Liturghii săvârșite, acum sunt opriți de interdicția împărtășirii fără postire și spovedanie. Încercând să oferim un răspuns echilibrat, în ascultare față de rânduiala canonică a Bisericii, trebuie să identificăm în Sfintele Canoane pe cele care se referă la acest subiect. Cercetând colecția de canoane, întâlnim cel mai des referințe la obligativitatea creștinilor de a participa la Sfânta Liturghie și de a se împărtăși cu Sfintele Taine sau menționarea situațiilor în care nu se pot împărtăși, fiind opriți pentru o vreme, din cauza unor păcate săvârșite (desfrânare, concubinaj, furt, cămătărie, vrăjitorie, ghicitorie, înșelătorie, ură etc.). Nu întâlnim niciun canon care să prevadă în mod expres obligativitatea postirii și a spovedirii înaintea primirii Sfintei Împărtășanii, toate vorbind despre pregătirea necesară. O astfel de pregătire nu exclude, e adevărat, nici postul, nici Spovedania. Pot fi însă întâlnite și excepții, cum este cazul muribunzilor, care pot primi Sfânta Împărtășanie pe patul de moarte, dacă își doresc acest lucru, chiar și fără o spovedanie propriu-zisă, fără îndeplinirea vreunui canon și fără ajunare (comp. Canonul 13 al Sinodului I Ecumenic, Canonul 5 al Sfântului Grigorie de Nyssa, Canonul 7 Cartagina și Canonul 9 al Sfântului Nichifor Mărturisitorul).

Și Săptămâna Luminată, între Noaptea Învierii și Duminica nouă (a Tomii), poate constitui o excepție de la regula împământenită, mai ales că există și un canon care se referă la rânduiala prăznuirii acesteia, și anume: Canonul 66 al Sinodului Trulan (V-VI Ecumenic). Iată ce spune: „Din Sfânta zi a Învierii lui Hristos Dumnezeuul nostru, până la Duminica nouă, toată săptămâna se cuvine a zăbovi credincioșii nelipșit în Sfintele Biserici, cu psalmi și cu laude, și cu cântări duhovnicești, veselindu-se și serbând întru Hristos, și luând aminte la citirea Dumnezeieștilor Scripturi, și *desfătându-se cu Sfintele Taine*. Că așa vom fi cu Hristos împreună înviați, și împreună înălțați. Nicidecum dar în proarătatele zile să se săvârșească alergare de cai, sau vreo altă privești de norod”⁴⁷. Observăm cum Sfinții Părinți alcătuitoari ai canonu-

47. *Pidalion. Cârma Bisericii Ortodoxe*, Ed. Credința strămoșească, 2007, p. 293.

lui acordă o deosebită importanță Săptămânii Luminate, rânduind ca preocuparea creștinilor să nu fie îndreptată numai către manifestările de bucurie lumești (întâlnite până astăzi în majoritatea familiilor, în restaurante, parcuri și piețe publice), ci mai ales pentru participarea la sfintele slujbe, pentru cunoașterea Sfintelor Scripturi și, iată, pentru primirea Sfintelor Taine.

Faptul că se mănâncă de dulce din mâncărurile binecuvântate la finalul Sfintei Liturghii din noaptea Învierii, nu trebuie să constituie un impediment pentru primirea Sfintei Împărtășanii, lucru valabil, de altfel, în cazul slujitorilor. De asemenea, Sfintele Canoane interzic postul în zilele de sărbătoare (comp. canoanele 64 apostolic, 55 VI Ecumenic, 18 Gangra), îndeosebi în perioadele de după marile praznice, fiindcă „*vor veni zile când se va lua de la ei Mirele și atunci vor posti*” (Matei 9, 15). Fiecare duhovnic, cu libertatea și responsabilitatea pe care le are, poate hotărî dacă și când cineva poate primi Sfânta Împărtășanie în Săptămâna Luminaată, în funcție de cum s-a pregătit de-a lungul Postului Mare, de cât de râvnitor este și de cât de mult își dorește să se bucure de roadele Sfintei Liturghii. Un slujitor ar trebui să fie trist și neliniștit atunci când la o Sfântă Liturghie este singurul care se împărtășește, impunând credincioșilor reguli pe care el însuși nu le respectă.

Deasa Împărtășanie ar ajuta credincioșii să ajungă la o înduhovnicire la care nimic altceva nu-i poate ridica. Este de datoria întregului cler să îi îndemne pe enoriași la o conștientizare a faptului că o împărtășire deasă și cu vrednicie este cheia spre Împărăția Cerurilor. De asemenea, în Sfântul Potir se afla prefigurată întreaga unitate a Bisericii. La aceasta sunt chemați toți creștinii. Gustând din Sângele și Trupul Mântuitorului, ne facem părtași la Taina unității creștine. Este esențial să conștientizăm minunea Euharistiei și importanța ei pentru viața lumii, care este Hristos și Care își pune viața Sa pentru oile Sale. De aceea avem datoria să cercetăm și să cunoaștem ce reprezintă Sfânta Euharistie pentru că numai așa efectele sale minunate vor căpăta sens și în viața noastră duhovnicească. Omul de rând, care nu cunoaște istoria sau însemnătatea Sfintei Euharistii, va merge și se va împărtăși, dacă primește dezlegare, mai mult din obișnuință, „pentru că așa este bine”, căzând într-un formalism grosolan, el neavând capacitatea să conștientizeze ce este în spatele acestor Daruri vizibile de pâine și vin.

Concluzii

Sfânta Euharistie ocupă un loc cu totul deosebit în viața Bisericii. Este locul întâlnirii noastre reale, personale și comunitare cu Hristos. Prin împărtășirea cu Hristos euharistic, „trupul și sufletul și toate puterile noastre se înduhovnesc, căci trup se unește cu trup, sânge cu sânge și suflet cu suflet. Cugetul lui Hristos se face una cu cugetul nostru, voia Lui cu voia noastră, Trupul și Sângele Lui, una cu trupul și sângele nostru”⁴⁸.

În timp, fervoarea creștinilor a început să scadă, odată cu apariția unor noi moduri de raportare la Taina Euharistiei. Dacă în primele veacuri creștinii se împărtășeau frecvent, apoi au început să considere Euharistia un fel de premiu al virtuții individuale, nu un medicament duhovnicesc menit să le întrețină vie viața spirituală și să îi ajute să dezrădăcineze pornirile pătimase. Așadar, s-au împărtășit din ce în ce mai rar, ajungându-se ca, la un moment dat, să fie nevoie de reale îndemnuri ale ierarhiei bisericești pentru o primire mai deasă a Împărtășaniei, însoțită bineînțeles de pregătirea corespunzătoare. Cu toate acestea, din secolele IV-V și până în prezent, predomină încă o concepție eronată legată de primirea Împărtășaniei, din cauza neștiinței creștinilor, iar la multe Liturghii îndemnul „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați!” este aproape întotdeauna nesocotit pentru că nimeni nu îndrăznește, această fiind o tristă realitate a zilelor noastre.

Printr-o catehizare corespunzătoare, întreținerea unei legături spirituale puternice între preotul duhovnic și credincioșii care se spovedesc frecvent la acesta, prin rugăciune și o postire adecvată, tot mai mulți creștini doresc să Îl primească (mai des decât o dată sau de patru ori pe an) pe Hristos în Sfânta Împărtășanie. Foloasele Împărtășirii sunt numeroase. Ele constau în primul rând în schimbarea lentă, dar progresivă a vieții celor care se împărtășesc. Aproximarea ceva mai frecventă de Hristos implică automat și o serie de renunțări mai mici sau mai mari, un canon de rugăciune păstrat constant și o relație de ascultare față de preotul duhovnic. Împărtășirea ne ajută să creștem virtu-

---

48. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2009, p. 23.

țile din interiorul nostru și slăbește tăria patimilor, dar, totodată, presupune și un efort duhovnicesc susținut. Nu ne putem împărtăși dacă ducem o viață pătimașă, dacă nu dorim să ne căim de relele săvârșite sau dacă urâm sau suntem supărați pe cineva. Există și alte motive pe care le putem afla pe larg de la un preot duhovnic. Ceea ce contează, însă, mai presus de toate este să vrem să ne împărtășim. Frecvența împărtășirii va fi stabilită numai în acord cu preotul duhovnic.

De aceea, cred că este necesară o disciplină lăuntrică a dorului de Euharistie, o reînțoarcere la duhul ascetic al Bisericii, o reînțelegere a tainelor cerești accesibile omului rugător. O împărtășire mai deasă, dublată bineînțeles de pregătire, rugăciune, iertare, post și mai ales de spovedanie, deschide în mod fascinant resorturile de umanitate și de îndumnezeire ale făpturii umane.